

במסגרת אחד ו-29 תלקיחילת המחלקה כיום מוצבים תנאי לחימה הארמיה יוקצו גדודי "סרג'נט" למפקדי הקורפוסים תחת פיקוד או בסיוע. אך בתנאי לחימה, יתכן כי מפקדי ארטילרית-הארמיה ישמרו את סוללות ה"סרג'נט" בשליטתם ויקצו אותן למשימות בהתאם לצורך.

ה"סרג'נט", שהנו ביסודו נשק חסייע גרעיני, יהיה — גם במלחמה מקובלת — מוצב בשדה-הקרב ומוכן להפעלה אם תתפתח מלחמה גרעינית. הסמכות לירית טיל "סרג'נט" נתונה בידי מפקד הכוח-המסתייע. גם השגת הנתונים על המטרה הנה בגדר אחריותה של מפקדת הכוח-המסתייע; אך יצוין כי ה"סרג'נט" הוא יחיד במינו בכך שאינו זקוק למרכז-ניהול-אש בשביל חישוב פקודות היריה. חישובים אלה נעשים בעמדת השיגור על-ידי מחשב היריה של העמדה.

נתוני המטרה המסוימים הדרושים ל"סרג'נט" כוללים: קואורדינטות של המטרה וגובהה, גובה-פיצוץ רצוי, סוג ראש-הנפץ, עצמה דרושה וזמן-על-המטרה (מועד הפגיעה). אם התנאים מחייבים זאת נמסרת אינפורמציה זו ממפקדת הכוח ישירות לסוללת הטילים; אך בדרך-כלל מועברת היא דרך מפקדת הגדוד.

שיטות הקשר הפנימי והחיצוני הנהוגות בגדודי ה"סרג'נט" באות לרדא העברת-נתונים מדויקת לסוללת הטילים ולהגביל את אפשרויות ההאזנה של האויב. קשר מידי עם האיש המפעיל את מערכת היריה מאפשר שינויים ועיכובים של הרגע האחרון.

לפני למעלה משנה נורה הטיל קרקע-קרקע "סרג'נט" של צבא ארה"ב, בכור טילי הדור השני, בהצגת-יריה ראשונה. ל"סרג'נט", הבא להחליף את ה"קורפורל", יתרונות בולטים בהנחיה, בדחף, בזמן-ההכנה-ליריה, ביבילות-קרקע וביבילות-אוויר. הוא תופס את מקום קודמו כנשק-ארטילרי של הארמיה והקורפוס והוא מסוגל לירות ראשי-נפץ גרעיניים, כימיים או ביולוגיים במשקל 730 ק"ג לטוחים מ-40 עד 140 ק"מ. מנוע הדלקה-מוצק התורם במידה ניכרת להגדלת מהירות היריה, יכול לפתח דחף של 20,000 עד 26,000 ק"ג. מערכת ההנחיה האינרציאלית מצטיינת בעמידות גבוהה נגד כל אמצעי החסימה האלקטרוניים הידועים.

הטיל הנו בעל ניידות גבוהה על פני הקרקע ויביל-אוויר בכל מטוס שקיבולו דומה לזה של ה-C-130. על-אף היותו מורכב פי כמה מקודמו — הנו מהימן יותר, נייד יותר, ונוח יותר לאחזקה ממנו.

היחידה להפעלה טקטית של מערכת ה"סרג'נט" היא גדוד, הכולל שתי סוללות זהות של טילים, את מטה-הגדוד ואת סוללת-המפקדה. כוח-אדם בגדוד מונה 330 איש: 24 קצינים, 6 נגדים ו-300 חוגרים.

ארגון טקטי ובקרה

במבנה הגדודי, יחידת-האש הבסיסית היא סוללת הטילים, שהנה יחידה תפקודית מושלמת, המסוגלת לפעול — לתקופות קצרות — בנפרד מהגדוד. היא מסוגלת לירית טילים ולבדיקתם, להספקת תחמושת, לקיום תקשורת, למדידות ול-תפקידים מוגבלים בשטח המנהלה והתחזוקה. בכל סוללה — 4 קצינים, נגד אחד ו-72 חוגרים. סוללת-המפקדה — הכוללת 15 קצינים, 3 נגדים ו-127 חוגרים — מסייעת לסוללות הטילים בשטחים שונים, כגון: בקרת מדידות, הקמת מערכות קשר, אחזקת הרכב, מנהלה ותחזוקה.

באיזור הדרומי זכה סולטאן — לאחר למעלה משלושה חודשי שי כשלונות מרים — להשג מקומי קטן (ב-23.8), בהביסו כוח צרפתי שנפל בעצמתו מכנופיותו הוא. „הצלחה” זו סייעה במקצת להעלאת יוקרתו של סולטאן, שירדה פלאים לאחר כיבוש צלחיד וסריקות הצרפתים.

בין ה-24.8 ל-28.8 נעשה נסיון לחיסול סופי של כנופיות הלג'אה. שתי שדירות שיצאו מכיוונים שונים (אחת משהבא והשניה מדמשק), סרקו את הכפרים, שנחשדו במתן סיוע למורדים. אולם הכפרים נמצאו ריקים. מהמת העבירות הגרו-עה בלג'אה לא יכלו השדירות להעמיק חדור והמורדים שוב חמקו מידם.

בין ה-5.9 ל-13.9 יצאה שדירה משהבא לצלחיד דרך השלוחות המזרחיות והכניעה את כל הכפרים שבדרכה. ב-10.9 ערכה השדירה ברשיידה את הקרב המחשי האחרון בהר (פרט להת-כתשויות קטנות פה ושם, עם בוא חורף 1927). המורדים, עם סולטאן בראשם, נסוגו מפני עדיפותם המכרעת של הצרפתים ונאלצו להסתתר בין הכפרים.

טיהור ההר מפעילות הכנופיות וחיסולם של כיסי ההתנגדות האחרונים נמשך כ-6 חודשים. זאת משום שאותן שדירות צרפ-תיות כבודות-התנועה, שהכניעו את הכפרים בסריקותיהן הצמו-זות לדרכים, לא יכלו להתחרות עם כושר הניידות הגבוה של כנופיות המורדים.

ההשתלטות ההדרגתית של הצרפתים, עייפות הכפרים מהמל-חמה והסכסוכים הבין משפחתיים (שגברו עקב הכשלונות) אילצו את שרידי המורדים לסגת לקצוות האיזור המזרחי וללג'אה. הם ניסו לחדש את פעילותם באביב 1927, אך בסוף אפריל טוהרו גם אזורים אלה ושארית הכנופיות נסוגה לצפא, מקום אליו נמלטו גם שרידי הכנופיות שהוברחו מהע'וטה. לאחר שהצרפתים חסמו בפניהם את הקשר עם ההר ומנעו מהם אספקה, עבר חלק מהם לעבר-הירדן וחלקם התבסס מח-דש כנופיה בע'וטה.

חיסול כנופיות הע'וטה

בחורף 1925—1926 הגיעה מלחמת הכנופיות בע'וטה³³ למצב קפאון ואי-הכרעה. מסוף החורף ואילך הלכה פעילות המור-דים ודעכה לאטה, בהמשיכה להטריד את הצרפתים עד תח-ית 1927.

נסיגנות הצרפתים לחסל את הכנופיות באמצעות הפצצה מה-אוויר, הפגזות תותחים, שריפת כפרים ושימוש בצבא-סדיר — נכשלו.

שיטות הלחימה המקובלות של הצבא הצרפתי, לא היו עשויות להצליח בלחימה נגד כנופיות הגריליה בע'וטה, שהתאימה מחמת תנאיה הטופוגרפים לאורח לחימה זה.

עם קבלת תוספת-כוח וכתוצאה מן ההפוגה שהשתררה בשל החורף שינו הצרפתים את אורח לחימתם³⁴. שיטתם החדשה הושתתה על מערך מוצבים בנקודות מפתח בתוך הע'וטה, כשבניהם קישרו שדירות קלות של שריוניות בעלות כושר-ניידות גבוה אשר סרקו את השטח ודלקו אחר הכנופיות מכל מבואות גוה-דמשק. שדירות אלו שרפו והשמידו את הכפרים ששימשו (אם מאונס ואם מרצון) כבסיסי-אספקה למורדים. לאחר כיבוש סוידא ועם ראשית פעולות הצרפתים להכנעת

המורדים בהר, משאך החלו מתגלים הבקיעים הראשונים באר-גונו של המרד, שוב העתיקו המורדים את עיקר פעילותם לדמשק ולע'וטה³⁵ — אך הפעם בעצמה וביעילות פחותות מבשנה הקודמת³⁶.

מצב המורדים הלך ורע על-אף נסיונותיהם להאחדת הפיקוד והתיאום במבצעים. בשורותיהם שררו ערבוב-סמכויות וחוסר-תיאום יחד עם טירור פנימי ושוד. מציאות זו תרמה אף היא תרומה ניכרת לשיפור מצב הצרפתים בפרוס מבצעייהם לחי-סולו הסופי של המרד.

לאחר שניתן לצרפתים לשחרר חלק מכוחותיהם מהר-הדרור-זים, ביצעו כוחות אלה יחד עם הכוח שפעל בדמשק סריקה יסודית של הע'וטה (בין ה-19 ל-20 ליולי 1926), נכנסו בקרב עם הכנופיות החזקות שפעלו שם ושברו את עיקר כוחן. הצ-לחה זו, גם אם לא חיסלה לחלוטין את פעילות הכנופיות בע'וטה, היותה למעשה את ראשית גסיסתן של המהומות בע'וטה שנסתיימו עם גירוש כנופיותו של סעיד אל-עאץ ל-צפא, בינואר 1927. כנופיה זו חזרה לע'וטה במאי 1927 אולם הושמדה מיד בקרב שארך 7 שעות ליד באלה³⁷. רוב אנ-שיה נהרג בקרב ויתרם ברח לעבר-הירדן.

לסיכום

מבחינה צבאית ניתן להבחין בכמה קווים אופייניים. אנו רואים כי בעוד שהמורדים ניהלו מלחמת גריליה ופעילות של כנופיות — על יתרוונותיהן שבהפתעה, בניידות ובפעולות פשיטה, ועל כל חסרונותיהן בשטח של עצמת-אש, סיוע-אר-טילרי, אמצעים לוגיסטיים וארגון-היחידות — פעלו הצרפתים בהתאם לכלל כללי המחשבה הצבאית של אותה תקופה. ית-

³³ יצויין שפעילות הכנופיות לא הצטמצמה לסביבת דמשק. פעי-לות זו היתה גם בסביבות נבכ וכן נמשכו מעשי החבלה במסה"ב: דמשק-בירות ודמשק-דרעא.

³⁴ הדבר התבטא גם בהפעלים ארמנים וצירקסים כבלתי-סדירים. בני מיעוטים אלה ראו בכך הזדמנות לחסל חשבונות איבה נושנים עם המוסלמים והערבים, נהגו באלימות כלפי האוכלוסיה האזרחית — והגבירו בזאת את התמרמרות התושבים.

³⁵ על אף מבצעי הטיהור והתבססות הצרפתים באזורים השונים לקראת מחקפת הקיץ, פרצו בחדשים אפריל, מאי ויוני 1926 מהר-מות בצפון-הלבנון שעד אז נשאר שקט יחסית (היו אלה אותם אזורים שצורפו ללבנון ע"י שלטונות המנדט ועיקר אוכלוסיתם היה מוסלמי-סוני), יתכן שפעולות אלו היו מכוונות — יחד עם הגברת הפעילות בע'וטה — להקלת הלחץ על ההר. על כל פנים, מבחינה צבאית לא היה בפעילותן זו של הכנופיות משום שינוי והשפעה על מלחמת הנסיגה שכפו הצרפתים על המורדים. גם אם פעלו שרידי כנופיות פה ושם בצפון-הלבנון עד תחילת 1927, לא היו פעולותיהן יותר מאשר הטרידה קלה כלפי מוצבי-משמר מקומיים, שנסתייעו בלחימתם עם הכנופיות באוכלוסיה הלא-מוסלמית.

³⁶ ב-7.5.26 חדרה כנופיה דרומית לרובע מידאן, וגם הפעם הפגינו הצרפתים את הרובע והרסו קרוב למחציתו. במלחמת רחוב שהת-פתחה הפעילו הצרפתים את הבלתי-סדירים (ארמנים וצירקסים), ששוב הואשמו ע"י הערבים בבגידה ובאלימות כלפי האוכלוסיה האזרחית.

³⁷ ביחס לכנופיה זו כותב אמין סעיד (עמ' 477): „בראשו של הכוח האחרון שתקף את הע'וטה עמדו סעיד אל-עאץ ואמיר עיד ארדין אל-ג'זאירי. הכנופיה יצאה בכיוון לע'וטה ב-10.5.27 ובדרך הסכימו בניניהם כלהלן: השלל יחולק לפי מנהג המורדים, כל הכסף שייטפס הנו רכוש הכלל. אסור למכור דבר ששייך לכלל. כל מי שיתנכל לחבריו — יוענש. את ההחלטות החשובות תחליט הועדה ואסור לבצע כל פעולה צבאית עצמאית, אלא בידיעת המפקד. (הערה: השלל שנלקח ללא קרב — שייך לכלל, שלל שנלקח כתוצאה מקרב או בקרב עצמו, כמו רובה או סוס — שייך לשולל; אם השלל הנו גדול-מידות — הריהו שייך לכלל והשולל יקבל פרס); אסור לגנוב.

מברית זו ניתן ללמוד במקצת על הרוח ששררה בקרב אנשי הכנו-פיה ועל הבעיות שהעסיקו אותם.

רונות הגישה הצרפתית התבטאו בעדיפות בכוח-אדם, בעצמת-אש, בשימוש נרחב בסיוע ארטילרי ואוירי וכן באמצעים לוגיסטיים רבים כתנאי ללחימה ולארגון יעיל. מגבלותיה היו ניידות מוגבלת, "זנב" לוגיסטי ארוך וחוסר גמישות בתפעול הכוחות.

בקרבנות מספר בהם ניסו המורדים להילחם במתכונת של צבא-סדיר, הובסו וכוחם נשבר; בעוד באורח הגריליה נחלו הם כמה הצלחות חשובות. הדבר נבע מהעובדה שארגונם ואמצעיהם לא התאימו לצורכה של הלחימה. האורתודוכס-סי"ת³⁸. לעומת זאת ידעו הצרפתים ללמוד ממפלולתיהם שבי-שלב הראשון של המרד ולהתאים את עצמם, תוך כדי המרד, לתנאי הלחימה שהכתיבו להם המורדים. הדבר התבטא בהר-חבת השימוש בכוחות בלתי-סדירים והגדלת הניידות — מבלי שויתרו על היתרונות שהקנה להם אורח-הלחימה ה"מקובל".

*

חלק מהדנים במרד הדרוזים מנסים לראות בו מאבק לשחרור לאומי, שנוהל על-ידי תנועה-לאומית מגובשת ובעלת הכרה לאומית מובהקת; מה גם שהמורדים עצמם (והדרוזים בכ-ללם) ניסו בשלב מסוים לעטות את המרד בהילה זו — לה לא היה ראוי, כשם שגישה זו מוטעית לגבי ניתוח התהליכים החברתיים והפוליטיים שגרמו למרד — כך מוטעית היא גם לגבי הבחינה הקונקרטית של המרד עצמו. לאור הנחה זו, כדאי לבחון מה היה חלקו בפועל של כל גורם במרד. האמת היא שבדיקה זו קשה במקצת, הואיל וחסרים במקורות נתון-נים סטטיסטיים מדויקים — לעומת השפע של סילופים ואי-דיוקים במקורות השונים, הכל בהתאם לנטיית לבם והשק-פותיהם של מחבריהם.

מכל מקום, בדיקת הדברים מבליטה כמה עובדות מכריעות: המרד פרץ בהר-הדרוזים ללא כל תיאום וקשר עם מטרותיה של התנועה-הלאומית הערבית. הר-הדרוזים היוו את הבסיס והמרכז למרד כולו. בכושר עמידתו הותנה המשך קיומו של המרד³⁹. עיקר מעמסת המרד נשאה העדה הדרוזית: מרבית הפיקוד, רוב הלוחמים, מרבית ההספקה — ובשלים הראשו-נים, אף מרבית החימוש — סופקו ממשאבי העדה הדרוזית בהר. אם חרג המרד מתחומי ההר, תוך גילוי יזמה טקטית וניצני תפיסה אסטרטגית רחבה-יותר, נעשה הדבר על-ידי הדרוזים⁴⁰. עובדה היא שהמרד התפשט והתמיד רק באותם אזורים אליהם הצליחו הדרוזים להגיע במסעותיהם הקרביים.

כנגד זה, לא הצליחה התנועה-הלאומית ללכד סביב דגלה את רוב תושבי סוריה לעדותיהם. היא לא הצליחה אפילו ללכד את רוב המוסלמים-הסונים. פרט לכמה כנופיות-הטרדה-וטרוור באיזור דמשק, לא הצליחה התנועה הלאומית לפעול ברציפות במשך כל המרד באף אחד מאזורי סוריה והלבנון (יש לזכור שהסיוע שניתן למורדים בקרבנות דרום-מזרח הלבנון נתאפשר הודות לישוב הדרוזי בחרמון ובואדי את-תיים).

מספר המפקדים והלוחמים שהעמידה התנועה-הלאומית הער-בית — יתכן ולא הגיע אף למספר הדרוזים שהשתתפו ב-

מרד — על אף העובדה שהמוסלמים-הסונים היוו את רוב תושבי סוריה וישבו בכל אזורים. השתתפות התנועה הלאומית במרד היתה ביחס הפוך למעמדה של העדה המוסלמית-סונית בארצות הלבנט, הן מבחינה גיאוגרפית והן מבחינה מספרית. אפילו בנוה-דמשק, מקום בו פעלו הכנופיות למעלה משנה, העדיפו התושבים לעמוד מהצד ככל שיכלו⁴¹.

הפוטנציאל של העדה הדרוזית, הקטנה-במספר והתופסת איזור טריטוריאלי מצומצם-יחסית, הוא שקבע את גורלו של המרד. באותו רגע בו החלו מתדלדלים משאביה של העדה הדרוזית וגברה העצמה הצרפתית — הוכרע המרד לרעת המורדים והוא נסתיים כפי שנסתיים. טעות היא לראות במרד מאבק לשחרור לאומי במובן המקובל של המונח. יש לקבל את הגי-שה הצרפתית למרד (הקרובה יותר למציאות) שכינתה תר-פעה זו: "המרד הדרוזי ומהומות סוריה". יש לראות את המרד כמרד עדתי ולא כמלחמת שחרור.

אולם על-אף הבדלי המהות והשוני במטרות בין הדרוזים לבין הלאומנים, ועל-אף העובדה שהעדה הדרוזית היא שנשאה בעיקר משא המרד, יש להתייחס אל המרד כאל שלמות אחת. זאת — משום התיאום שהיה בין הגורמים (אם גם תיאום בלתי-מוצלח), ונסיגותיהם לפעול כגוף אחד, לפחות מבחינה צבאית. אין ספק שהיו ניצנים של תפיסה אופרטיבית אחידה, ונסיגות לגיבוש אסטרטגיה משותפת, בין על-ידי האחדת הפיקוד ובין על-ידי פעילות משולבת ומתואמת בזירות השו-נות עקב התנאים שהשתנו. לתופעה זו סימנים רבים, שבי-ניהם היו גם: מינויו של סולטאן אל-אטרש כמפקד-כללי של המרד בסוריה, נסיגות לליבוני אש המרד באזורים אחרים נוסף להר-הדרוזים, על מנת להקל את הלחץ עליו; ובשלב מסוים — אפילו מחשבה ותכנון לחיסול השלטון הצרפתי בסוריה, על-ידי המרדת תושבי הלבנון וכיבוש בירות (את הסיבות לכך שכונה זו לא נתגשמה יש ליחס יותר לגורמים חברתיים ופוליטיים מאשר לגורמים צבאיים).

*

מרד הדרוזים-היה מרד "לאומי", כביכול, של עדה מלוכדת, אך חסרת מטרות לאומיות ממשיות, בשיתוף עם תנועת-בוסר לאומית שהציבה לה מטרות ושאיפות, אך חסרה את היסודות האלמנטריים-הדרושים לניהול מאבק מסוג זה.

³⁸ כדוגמה, נזכיר את כיבושי סוידא: בכיבוש הראשון — נסוגו הדרוזים ללא קרב, ניתקו את המגע ושמרו על כוחם, חיבלו בהס-פקת המים לעיר והטרידו את הצרפתים עד שנאלצו לעזבה; בכיבוש השני — החליטו הדרוזים להחבצר בעיר ולהגן עליה ויהי מה, במקרה זה, הוכרעו הדרוזים בקלות כתוצאה מעדיפות הצרפתים.
³⁹ דבר שהשכילו להבינו יפה הצרפתים וריכזו את עיקר מאמציהם לשבירת כוחם של המורדים בהר-הדרוזים.
⁴⁰ כגון הנסיגות לפשיטה (בניגוד למהומות והטרדות) ע"י דמשק והקרבות בדרום-מזרח לבנון.
⁴¹ אין להכחיש אמנם שמאמץ מסוים נעשה ע"י שליחי התנועה-הלאומית לגייס תמיכה פוליטית בחו"ל, לארגן הספקת נשק מעבה"י ולאסוף כספים למימון המרד (אשר לכספים — מסתבר מהרבה מקורות, שחלק מהם שימש לאו דוקא למטרות לשמן נאסף).